

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/173/2003

PREFERENCJE PARTYJNE W LISTOPADZIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Gdyby wybory parlamentarne odbywały się w listopadzie¹, udział w nich wzięłoby - według własnych deklaracji - 54% ankietowanych, o 3 punkty mniej niż przed miesiącem.

W listopadzie po raz pierwszy od ponad czterech lat notujemy zmianę lidera rankingu popularności partii politycznych. W tym miesiącu największe poparcie zdobyła Platforma Obywatelska, na którą chce głosować 22% ankietowanych wybierających się na wybory i mających sprecyzowane sympatie partyjne. Na drugim miejscu znalazł się Sojusz Lewicy Demokratycznej z poparciem 20% zadeklarowanych uczestników wyborów mających określone sympatie polityczne. Przypomnijmy, że SLD objęło pozycję lidera w lutym 1999 roku, kiedy to zdecydowanie odebrało pierwsze miejsce ówczesnej partii rządzącej - AWS, i nie oddało jej przez kolejne 57 miesięcy.

W stosunku do ubiegłego miesiąca ugrupowanie Donalda Tuska wyraźnie zyskało (5 punktów procentowych). Wzrost ten jest mniejszy, jeśli za punkt odniesienia przyjąć wrzesień, kiedy zarówno SLD, jak i PO cieszyły się takim samym poparciem społecznym. Natomiast notowania SLD od czterech miesięcy utrzymują się na dość stabilnym poziomie około jednej piątej głosujących.

Chęć głosowania na współrządzącą z Sojuszem Unię Pracy zadeklarowało w listopadzie 4% potencjalnych wyborców mających sprecyzowane sympatie polityczne, nieznacznie mniej niż przed miesiącem. Biorąc zatem pod uwagę poparcie dla całej koalicji rządowej, można stwierdzić, że wciąż jest ono minimalnie wyższe (24%) niż poparcie dla mającej obecnie najwięcej zwolenników - PO (22%).

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (162) przeprowadzono w dniach 7-10 listopada 2003 roku na liczącej 1088 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?	Odpowiedzi osób deklarujących wzięcie udziału w potencjalnych wyborach i mających sprecyzowane sympatie polityczne*									
	II 2003	III 2003	IV 2003	V 2003	VI 2003	VII 2003	VIII 2003	IX 2003	X 2003	XI 2003
	w procentach									
Platforma Obywatelska RP	10	13	14	12	13	12	14	21	17	22
Sojusz Lewicy Demokratycznej	28	26	24	21	21	25	21	21	19	20
Prawo i Sprawiedliwość	12	16	10	18	16	12	15	18	18	14
Samoobrona RP	16	14	17	13	14	10	12	9	10	14
Liga Polskich Rodzin	12	6	9	10	8	9	6	7	10	6
Polskie Stronnictwo Ludowe	8	8	9	7	10	9	10	7	10	6
Unia Pracy	3	3	3	4	5	6	5	5	5	4
Unia Wolności	3	5	4	6	4	4	5	4	3	4
Krajowa Partia Emerytów i Rencistów	2	3	2	3	4	3	4	4	2	3
Unia Polityki Realnej	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1
Chrześcijańska Demokracja III RP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,8
Rodzina-Ojczyzna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,8
Ruch Społeczny / RS AWS	1	1	2	0	1	1	3	1	1	0,7
Demokratyczna Partia Lewicy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,4
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0,4
Polska Partia Socjalistyczna	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0,3
Partia Ludowo-Demokratyczna	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0,2
Zieloni 2004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2
Ruch Katolicko-Narodowy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2
Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe - RNP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,1
Inicjatywa dla Polski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Polska Racja Stanu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Inne	2	1	3	3	2	5	2	2	3	1
N=	429	426	465	497	526	403	338	464	423	450

***Uwaga:** W tabeli nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Wielkość poparcia dla poszczególnych ugrupowań jest procentowana do tej grupy wyborców, którzy po pierwsze - chcą uczestniczyć w wyborach, po drugie - wiedzą, na kogo będą głosować.

Kolejne miejsca w naszym rankingu zajmują PiS i Samoobrona - każde z tych ugrupowań mogłoby w listopadzie liczyć na przychylność 14% wyborców. W stosunku do danych z dwóch poprzednich miesięcy poparcie dla PiS zmalało o 4 punkty procentowe, natomiast chęć głosowania na Samoobronę zadeklarowało więcej badanych niż w październiku (o 4 punkty) i wrześniu (o 5 punktów). O ponad połowę mniejsze poparcie

uzyskały PSL i LPR. W listopadzie zarówno na PSL, jak i LPR chciałoby głosować po 6% potencjalnych uczestników wyborów mających sprecyzowane sympatie partyjne. W porównaniu z ubiegłym miesiącem obie partie nieco straciły - w obu przypadkach poparcie obniżyło się o 4 punkty procentowe.

Gdyby wybory parlamentarne odbywały się w listopadzie, poza parlamentem znalazłyby się UW (4%) i KPEiR (3%), choć pierwsze z tych ugrupowań uzyskałoby wynik bliski wymaganego progu wyborczego. Jeszcze mniejsze szanse na samodzielną reprezentację w parlamencie miałyby UPR (1%).

W tym miesiącu na naszej liście wyjątkowo umieściliśmy nazwy kilku nowych ugrupowań, które bądź już istnieją na scenie politycznej, bądź są w trakcie rejestracji, zamierzających walczyć o przychyłność wyborców w kolejnych wyborach do parlamentu. Poparcie dla tych partii politycznych okazało się niewielkie - każda z nich otrzymała mniej niż 1% głosów (w sumie wszystkie uzyskały około 4%). Relatywnie więcej zwolenników niż pozostałe mają: Chrześcijańska Demokracja III RP, Rodzina-Ojczyzna oraz Ruch Społeczny, mający w najbliższym czasie połączyć się z SKL-RNP i utworzyć nową partię prawicową.

Wprawdzie w porównaniu z ubiegłym miesiącem odsetek wyborców deklarujących chęć wzięcia udziału w wyborach, ale nieumiejących wskazać partii, na którą chcieliby głosować, nieco się obniżył, jednak nadal utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie.

Tabela 2

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?	Odpowiedzi osób deklarujących wzięcie udziału w potencjalnych wyborach												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2002		2003										
	w procentach												
Trudno powiedzieć	16	16	19	19	19	27	29	30	23	26	25	27	23

W listopadzie 23% respondentów, którzy - według własnych deklaracji - poszliby na wybory, gdyby odbywały się one obecnie, nie wiedziałyby, na kogo oddać swój głos. W porównaniu z październikiem odsetek ten zmalał o 4 punkty, ale ciągle jest wyższy zarówno od poparcia dla obecnego lidera PO (przy podstawie procentowania uwzględniającej także odpowiedzi „trudno powiedzieć” - 17%), jak i poparcia dla rządzącej obecnie koalicji SLD-UP (przy tej podstawie procentowania: 20%). Dla uświadomienia sobie skali wzrostu odsetka niezdecydowanych wyborców warto przypomnieć, że w okresie, kiedy SLD obejmowało prowadzenie w naszym rankingu (luty 1999), w pytaniu o preferencje wyborcze tylko 8% zadeklarowanych wyborców odpowiadało „trudno powiedzieć”. (Deklarowana frekwencja wyborcza była zbliżona - 57%).

Odpowiedzi osób deklarujących wzięcie udziału w potencjalnych wyborach

★

★

★

Chociaż już dwa miesiące temu odnotowaliśmy wynik wskazujący na możliwość zmiany lidera rankingu popularności partii politycznych, faktycznie zmiana taka nastąpiła

dopiero w listopadzie. Cieszące się już od ponad czterech lat bezapelacyjnie największym poparciem SLD zostało w tym miesiącu zdetronizowane, a na pozycję lidera wysunęła się Platforma Obywatelska. W listopadzie najważniejsze partie polityczne ułożyły się w naszym rankingu w trzy wyraźne grupy, które dzieli po około siedem punktów procentowych: PO i SLD zajmujące czołowe pozycje, następnie PiS i Samoobrona mające średnie poparcie oraz PSL i LPR, które w tym miesiącu zyskały najmniej zwolenników. Trudno stwierdzić, czy taki układ sił może być trwały. Wciąż wysoki odsetek potencjalnych wyborców, którzy nie są zdecydowani, na kogo głosować, wskazuje, że faza przetasowań w układzie sił na naszej scenie politycznej jeszcze się nie zakończyła. Liczba wyborców, których głosy potencjalnie są ciągle do zdobycia, nadal utrzymuje się zatem na bardzo wysokim poziomie, notowanym wcześniej tylko w okresach bezpośrednio poprzedzających wybory parlamentarne.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział? 1 - Na pewno wziął(ę)bym w nich udział; 2 - Nie wiem, czy wziął(ę)bym w nich udział; 3 - Na pewno nie wziął(ę)bym w nich udziału

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	54	17	29	1088
Płeć				
Mężczyźni	58	15	27	519
Kobiety	50	19	31	569
Wiek				
18-24 lat	57	15	27	162
25-34	54	18	28	195
35-44	45	26	28	182
45-54	52	17	31	227
55-64	64	12	24	127
65 lat i więcej	53	13	34	195
Miejsce zamieszkania				
Wieś	52	19	30	409
Miasto do 20 tys.	50	16	33	135
20-100 tys.	54	16	30	205
101-500 tys.	54	14	32	210
501 tys. i więcej mieszk.	63	20	17	130
Wykształcenie				
Podstawowe	43	18	39	318
Zasadnicze zawodowe	49	21	30	279
Średnie	62	13	25	374
Wyższe	71	16	13	117
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	73	15	12	81
Prac.umysł.niż.szczębla	62	16	22	96
Pracownicy fiz.- umysł.	52	24	24	84
Robotnicy wykwalifikowani	48	23	28	90
Robotnicy niewykwalifik.	31	26	43	52
Rolnicy	37	35	29	58
Pracujący na własny rach.	70	16	14	33
Bierni zawodowo				
Renciści	48	12	41	118
Emeryci	56	13	31	209
Uczniowie i studenci	69	13	18	80
Bezrobotni	48	13	40	127
Gospodynie domowe i inni	48	21	31	61
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	59	22	19	159
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	59	19	22	81
sekt. pryw. poza rolnict.	52	20	28	191
prywatnym gosp. rolnym	39	31	30	61
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	49	14	37	128
300-399	42	20	39	77
400-599	53	16	31	180
600-800	57	17	26	187
Powyżej 800 zł	68	11	20	171
Ocena własnych war. mater.				
Złe	43	18	39	385
Średnie	55	17	28	464
Dobre	69	16	15	239
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	14	35	77
Raz w tygodniu	56	21	23	519
1-2 razy w miesiącu	57	16	27	136
Kilka razy w roku	50	13	37	229
W ogóle nie uczestniczy	51	13	36	126
Poglądy polityczne				
Lewica	62	15	23	208
Centrum	49	15	36	314
Prawica	71	16	13	282
Trudno powiedzieć	36	23	41	282

Tabela 2. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?

(%)

	ChD	III RP	DPL	KPEiR	LPR	PLD	PO RP	PPS	PSL
Ogółem	1		0	3	6	0	22	0	6
Płeć									
Mężczyźni	1		0	3	6	0	24	0	7
Kobiety	0		1	3	7	0	20	0	5
Wiek									
18-24 lat	2		0	2	3	0	31	0	8
25-34	2		0	1	5	0	32	0	5
35-44	0		3	0	9	2	24	1	4
45-54	0		0	2	7	0	19	0	10
55-64	0		0	6	4	0	12	0	6
65 lat i więcej	1		0	9	8	0	16	1	5
Miejsce zamieszkania									
Wieś	2		1	4	6	0	14	0	14
Miasto do 20 tys.	0		0	2	11	0	18	1	5
20-100 tys.	1		0	4	6	0	24	0	2
101-500 tys.	0		0	2	7	1	23	1	3
501 tys.i więcej mieszk.	0		0	1	3	0	43	0	0
Wykształcenie									
Podstawowe	2		0	7	4	0	10	0	10
Zasadnicze zawodowe	2		0	2	11	0	14	0	12
Średnie	0		1	3	6	1	29	1	4
Wyższe	0		0	1	3	0	34	0	0
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	0		0	0	5	0	39	0	0
Prac.umysł.niż.szczebla	0		0	0	3	0	29	0	3
Pracownicy fiz.- umysł	0		0	0	7	0	26	0	3
Robotnicy wykwalifikowani	0		0	3	15	0	18	0	5
Robotnicy niewykwalifik.	0		0	0	6	0	7	0	33
Rolnicy	10		10	6	15	0	0	0	37
Pracujący na własny rach.	0		0	0	12	0	46	0	0
Bierni zawodowo									
Renciści	0		0	9	4	0	7	0	9
Emeryci	1		0	7	7	0	17	1	6
Uczniowie i studenci	2		0	0	0	0	40	0	5
Bezrobotni	0		0	4	4	0	17	2	4
Gospodynie domowe i inni	0		0	4	9	4	9	0	6
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	0		0	1	7	0	21	0	4
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	0		0	0	6	0	21	0	9
sekt. pryw. poza rolnict.	2		0	0	4	0	40	0	3
prywatnym gosp. rolnym	0		10	5	19	0	5	0	40
Dochody na jedną osobę									
Do 299 zł	0		0	4	10	0	8	2	11
300-399	7		0	3	3	0	18	0	4
400-599	1		0	3	8	0	20	0	13
600-800	0		0	3	7	1	15	0	5
Powyżej 800 zł	1		0	6	4	0	32	1	3
Ocena własnych war. mater.									
Złe	2		1	1	8	0	21	0	8
Średnie	1		0	4	7	0	19	1	6
Dobre	0		0	4	3	1	27	0	6
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	3		6	9	10	0	14	3	3
Raz w tygodniu	1		0	4	9	0	23	0	8
1-2 razy w miesiącu	2		0	2	6	0	20	1	9
Kilka razy w roku	0		0	3	1	0	24	0	6
W ogóle nie uczestniczy	0		0	0	4	0	26	0	0
Poglądy polityczne									
Lewica	0		0	3	0	0	13	1	6
Centrum	0		0	4	6	0	26	1	8
Prawica	1		1	2	10	1	30	0	5
Trudno powiedzieć	3		0	6	8	0	9	0	8

(continued)

Tabela 2 cd. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?

(%)

	PiS	RO	RKN	RS	Samoobrona	SLD	SKL-RNP	UPR
Ogółem	14	1	0	1	14	20	0	1
Płeć								
Mężczyźni	14	1	0	1	15	18	0	1
Kobiety	13	0	0	1	13	21	0	1
Wiek								
18-24 lat	9	0	0	0	15	25	0	0
25-34	15	1	0	0	12	8	0	4
35-44	15	2	0	0	12	16	0	0
45-54	14	0	0	2	14	22	1	0
55-64	12	1	0	1	20	29	0	3
65 lat i więcej	17	0	1	0	14	19	0	0
Miejsce zamieszkania								
Wieś	9	1	1	0	26	15	0	1
Miasto do 20 tys.	16	0	0	0	8	36	0	0
20-100 tys.	15	1	0	3	14	19	0	0
101-500 tys.	15	0	0	0	8	18	0	4
501 tys.i więcej mieszk.	18	1	0	0	3	19	0	2
Wykształcenie								
Podstawowe	14	0	1	0	27	19	0	1
Zasadnicze zawodowe	10	2	0	3	21	18	1	0
Średnie	12	0	0	0	9	22	0	1
Wyższe	23	0	0	0	1	16	0	3
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	21	0	0	0	2	14	0	2
Prac.umysł.niż.szczebła	14	0	0	0	6	20	0	7
Pracownicy fiz.- umysł	23	3	0	3	12	19	0	0
Robotnicy wykwalifikowani	12	0	0	4	19	14	0	0
Robotnicy niewykwalifik.	9	0	0	0	16	18	0	0
Rolnicy	0	0	0	0	14	7	0	0
Pracujący na własny rach.	10	0	0	0	6	9	0	0
Bierni zawodowo								
Renciści	9	0	0	2	32	28	0	0
Emeryci	16	1	1	0	14	20	0	1
Uczniowie i studenci	10	0	0	0	11	27	0	0
Bezrobotni	5	4	0	0	29	23	1	0
Gospodynie domowe i inni	26	0	0	0	9	20	0	0
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	15	1	0	2	9	19	0	1
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	14	0	0	3	8	26	0	0
sekt. pryw. poza rolnict.	19	0	0	1	9	10	0	4
prywatnym gosp. rolnym	0	0	0	0	13	7	0	0
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	12	0	2	0	35	13	0	0
300-399	26	0	0	0	12	18	0	0
400-599	12	0	0	1	8	22	0	2
600-800	10	0	0	3	23	22	0	1
Powyżej 800 zł	16	1	0	0	1	21	0	2
Ocena własnych war. mater.								
Złe	12	1	0	1	19	19	0	1
Średnie	11	1	0	1	16	22	0	1
Dobre	19	0	0	0	7	17	0	2
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	29	0	3	0	9	7	0	0
Raz w tygodniu	16	1	0	1	15	14	0	1
1-2 razy w miesiącu	9	1	0	0	18	18	0	0
Kilka razy w roku	11	1	0	0	15	25	0	3
W ogóle nie uczestniczy	4	0	0	1	12	43	1	0
Poglądy polityczne								
Lewica	7	0	0	1	5	58	0	0
Centrum	8	2	0	0	15	13	0	2
Prawica	23	1	1	1	13	4	0	2
Trudno powiedzieć	10	0	0	0	36	9	0	0

(continued)

Tabela 2 cd. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?
(%)

	UP	UW	Zieloni 2004	ZChN	Inne partie	Liczba osób
Ogółem	4	4	0	0	1	450
Płeć						
Mężczyźni	2	4	0	0	0	245
Kobiety	5	4	0	1	2	205
Wiek						
18-24 lat	3	2	0	0	0	65
25-34	6	6	0	1	0	86
35-44	5	4	0	0	3	65
45-54	5	2	0	0	2	94
55-64	0	3	1	1	2	65
65 lat i więcej	1	6	0	0	1	74
Miejsce zamieszkania						
Wieś	3	2	0	1	0	153
Miasto do 20 tys.	4	0	0	0	0	55
20-100 tys.	6	2	0	0	2	85
101-500 tys.	4	10	1	0	2	91
501 tys. i więcej mieszk.	1	6	0	1	1	66
Wykształcenie						
Podstawowe	5	0	0	0	0	97
Zasadnicze zawodowe	3	2	0	0	1	107
Średnie	4	3	1	1	2	174
Wysze	2	15	0	0	1	72
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	2	15	0	0	0	49
Prac. umysł. niż. szczebla	3	8	2	0	6	48
Pracownicy fiz.- umysł.	4	0	0	0	0	32
Robotnicy wykwalifikowani	6	6	0	0	0	36
Robotnicy niewykwalifik.	11	0	0	0	0	11
Rolnicy	0	0	0	0	0	17
Pracujący na własny rach.	12	5	0	0	0	17
Bierni zawodowo						
Renciści	0	0	0	0	0	40
Emeryci	1	4	0	0	2	88
Uczniowie i studenci	5	0	0	0	0	42
Bezrobotni	5	0	0	2	0	45
Gospodynie domowe i inni	8	0	0	4	2	24
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	4	12	0	0	4	80
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	8	6	0	0	0	33
sekt. pryw. poza rolnict.	3	4	1	0	0	78
prywatnym gosp. rolnym	0	0	0	0	0	18
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	2	0	0	0	0	46
300-399	9	0	0	0	4	26
400-599	8	0	0	0	4	73
600-800	4	4	0	1	1	88
Powyżej 800 zł	2	11	0	0	0	103
Ocena własnych war. mater.						
Złe	4	1	0	1	0	128
Średnie	3	4	0	0	2	184
Dobre	4	7	1	0	1	138
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	4	0	0	0	0	30
Raz w tygodniu	3	4	0	0	1	222
1-2 razy w miesiącu	6	6	0	0	2	59
Kilka razy w roku	5	5	0	1	1	91
W ogóle nie uczestniczy	2	3	0	0	4	48
Poglądy polityczne						
Lewica	2	2	0	0	2	104
Centrum	4	8	1	1	1	123
Prawica	1	4	0	1	1	168
Trudno powiedzieć	10	0	0	0	2	54